

Богдан Дерев'янюк,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри юридичних дисциплін
Маріупольського факультету Донецького
юридичного інституту МВС України

**До питання виконання та застосування
рішень ЄСПЛ щодо дружнього
врегулювання (рецензія на статтю
М. О. Баймуратова та О. О. Гріненко
«Рішення Європейського суду з прав
людини щодо дружнього врегулювання:
проблеми теорії та практики»*)**

Питання взаємодії України з Європейським судом з прав людини (ЄСПЛ) та з іншими пов'язаними структурами Ради Європи набувають сьогодні величезної наукової актуальності у різних вимірах юридичної науки. Зважаючи на широке залучення у відповідні процеси суб'єктів господарювання, чий права, гарантовані Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року та протоколами до неї, були порушені під час національних судових проваджень, зокрема – в рамках господарського судочинства, це питання набуває особливої значущості й для наук господарського права та процесу.

Зокрема актуальними стають питання застосування рішень ЄСПЛ у

господарських провадженнях та їх виконання як національними судами, так і адміністративними органами України. Схвалення ЄСПЛ пілотних справ «Іванов проти України» та «Бурмич та інші проти України», за якими відповідні провадження у ЄСПЛ набули рис прискореної процедури, затвердження ЄСПЛ значущих сум справедливої сатисфакції у таких господарських за первинною правовою природою спорах, як «Агрокомплекс проти України» 2013 року, ««East/West Alliance Limited» проти України» 2014 року, «Яворовенко та інші проти України» 2014 року (у частині виплат для АТ «Індустріалекспорт») зумовлює істотний практичний, прикладний характер відповідних наукових досліджень.

* Журнал східноєвропейського права. – 2018. – № 49.

Тому слід вітати появу таких ґрунтовних робіт, як стаття видатних вітчизняних науковців-міжнародників М. О. Баймуратова та О. О. Гріненко «Рішення Європейського суду з прав людини щодо дружнього врегулювання: проблеми теорії та практики» (Журнал східноєвропейського права. – 2018. – № 49. – С. 4-20). Автори цієї праці ретельно проаналізували відмінні риси рішень ЄСПЛ щодо дружнього врегулювання у справах проти України, їх тлумачення, перекладу, виконання та застосування. Варто особливо підкреслити, що дослідниками в цій статті було вочевидь уперше опрацьовано практично весь значний масив рішень ЄСПЛ, винесених проти України, в яких ЄСПЛ аналізував угоди про дружнє врегулювання, досягнуті між Україною та заявниками.

Можна повністю погодитися із авторами у визначенні критеріїв, встановлених практикою ЄСПЛ та відображених в усіх рішеннях ЄСПЛ проти України, в яких описуються випадки дружнього врегулювання. Зокрема до таких критеріїв авторами статті обґрунтовано віднесено наступні:

- пряме посилання ЄСПЛ у резолютивній частині рішення, а саме у реченні, пов'язаному із вилученням заяви (заяв) з реєстру справ ЄСПЛ, на статтю 39 Конвенції (у рішеннях ЄСПЛ проти України з вересня 2012 року);

- констатація чи встановлення ЄСПЛ у розділі рішення «Право» того факту, що сторони у справі досягли дружнього врегулювання (у рішеннях ЄСПЛ проти України з червня 2006 року);

- констатація чи встановлення ЄСПЛ у розділі рішення «Право» того, що досягнуте врегулювання ґрунтується на повазі до прав людини, гарантованих Конвенцією та протоколами до неї (у рішеннях ЄСПЛ з червня 2006 року).

Отже, авторами статті вірно визначено вищевказані умови, за яких рішення ЄСПЛ може бути безсумні-

вно оцінено судами та іншими органами влади України, саме як рішення ЄСПЛ, визначені законом «Про виконання рішень та застосування практики ЄСПЛ» від 23 лютого 2006 року № 3477-IV, тобто як «рішення ЄСПЛ щодо дружнього врегулювання у справі проти України». При цьому особливу цікавість становлять наведені у статті окремі випадки, за якими ЄСПЛ відмовляє сторонам у затвердженні дружнього врегулювання з власної ініціативи (рішення ЄСПЛ ««Українська Прес-Група» проти України» 2005 року) або відмовляється визнати наступну відмову однієї із сторін від вже досягнутого дружнього врегулювання (рішення «Кайсин та інші проти України» 2001 року).

Також важливими вбачаються міркування авторів щодо можливих шляхів вирішення унікальної ситуації, коли рішення ЄСПЛ проти України, в якому згадується дружнє врегулювання, за своєю формою не відповідає вищевказаним умовам (критеріям), за якими таке рішення може визначатися як «рішення ЄСПЛ щодо дружнього врегулювання у справі проти України» згідно із Законом України від 23 лютого 2006 року № 3477-IV (це рішення ЄСПЛ «ТОВ «Золотий Мандарин Ойл» проти України» 2015 року). Можна погодитися із авторами статті у позиції, за якою усунення сумнівів щодо віднесення такого унікального за формою рішення до категорії рішень ЄСПЛ щодо дружнього врегулювання у справі проти України, а також питання тлумачення окремих норм такого рішення необхідно додатково вирішувати згідно з процедурами, передбаченими Регламентом ЄСПЛ.

Водночас, можна вважати, що автори статті (як і попередній дослідник питань дружнього врегулювання у ЄСПЛ С. Д. Бурма) у власній роботі не надали відповідну визначену правову кваліфікацію самій природі угоди щодо дружнього врегулювання. Зокрема, невирішеною залишається правове значення такої угоди між

уповноваженим органом держави та заявником (яким часто є суб'єкт господарювання (юридична особа) у національному господарському або цивільному процесі) у відповідних національних правових процесах, за умов коли ЄСПЛ не затверджує таку угоду («Українська Прес-Група» проти України» 2005 року) та/або

виключає заяву з реєстру справ із констатацією наявності угоди, але фактично – без її формального затвердження («ТОВ «Золотий Мандарин Ойл» проти України» 2015 року). Вказана правова проблема має стати підґрунтям для нових наукових досліджень.